

Magnoliidae, kritosjemenjače

Udžbenik, str. 334-347
Morfologija bilja – odgovarajući dijelovi za
obnavljanje gradiva iz morfologije

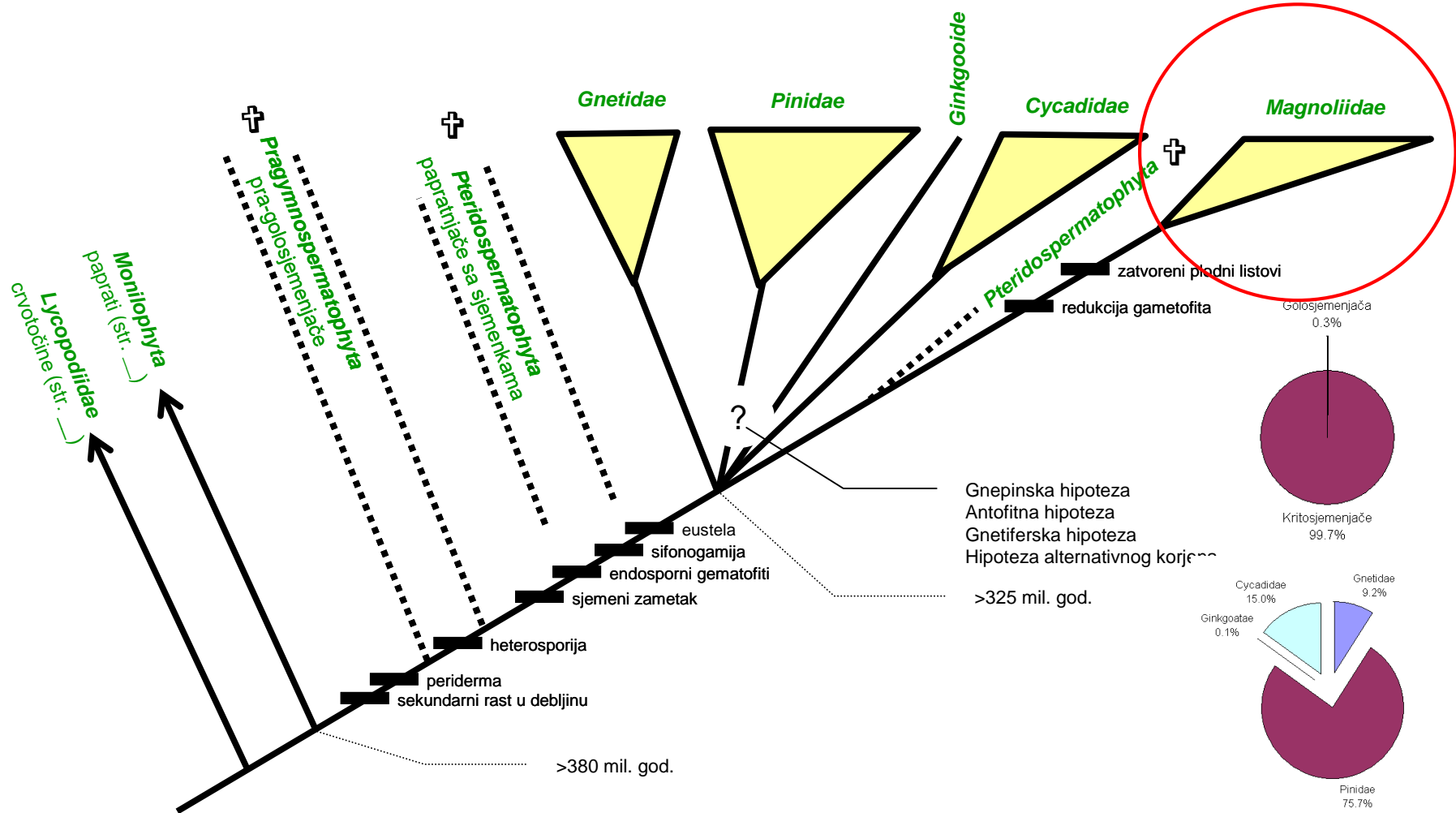

drvenaste biljke (*Lygnophyta*)

sjemenjače (*Spermatophyta*)

golosjemenjače
(*Gymnospermae*)

kritosjemenjače
(*Angiospermae*)

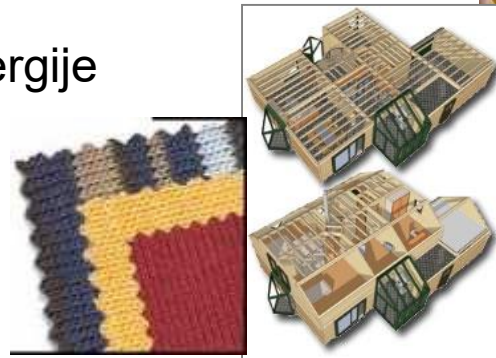
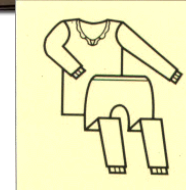
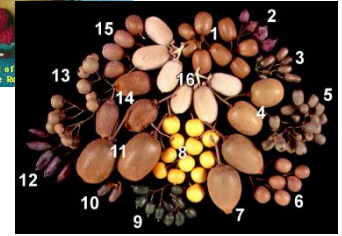
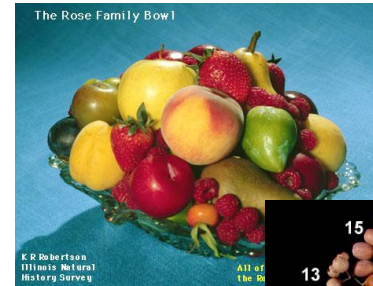

Magnoliophyta, kritosjemenjače

Najuspješnija skupina biljaka na Zemlji
oko 98% pokrova Zemlje
225.000 do 350.000 vrsta, smještenih u oko 12.000
do 13.000 rodova, te 250 do više od 500 porodica

Utjecaj na čovjeka - **golem**

- neposredni izvor hrane
- posredni izvor hrane
- lijekovi
- materijali (drvo, guma, boje, ljepila, tkanine, vlakna ... ,
- organska produkcija iz anorganskog
- produkcija kisika
- kruženje materije i energije
- ....

Magnoliidae, kritosjemenjače

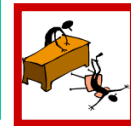
USPOREDNE PREDNOSTI NAD DRUGIM BILJKAMA:

- ➔ oplodnja neovisna o vodi
- ➔ sjemenka - odloženo klijanje

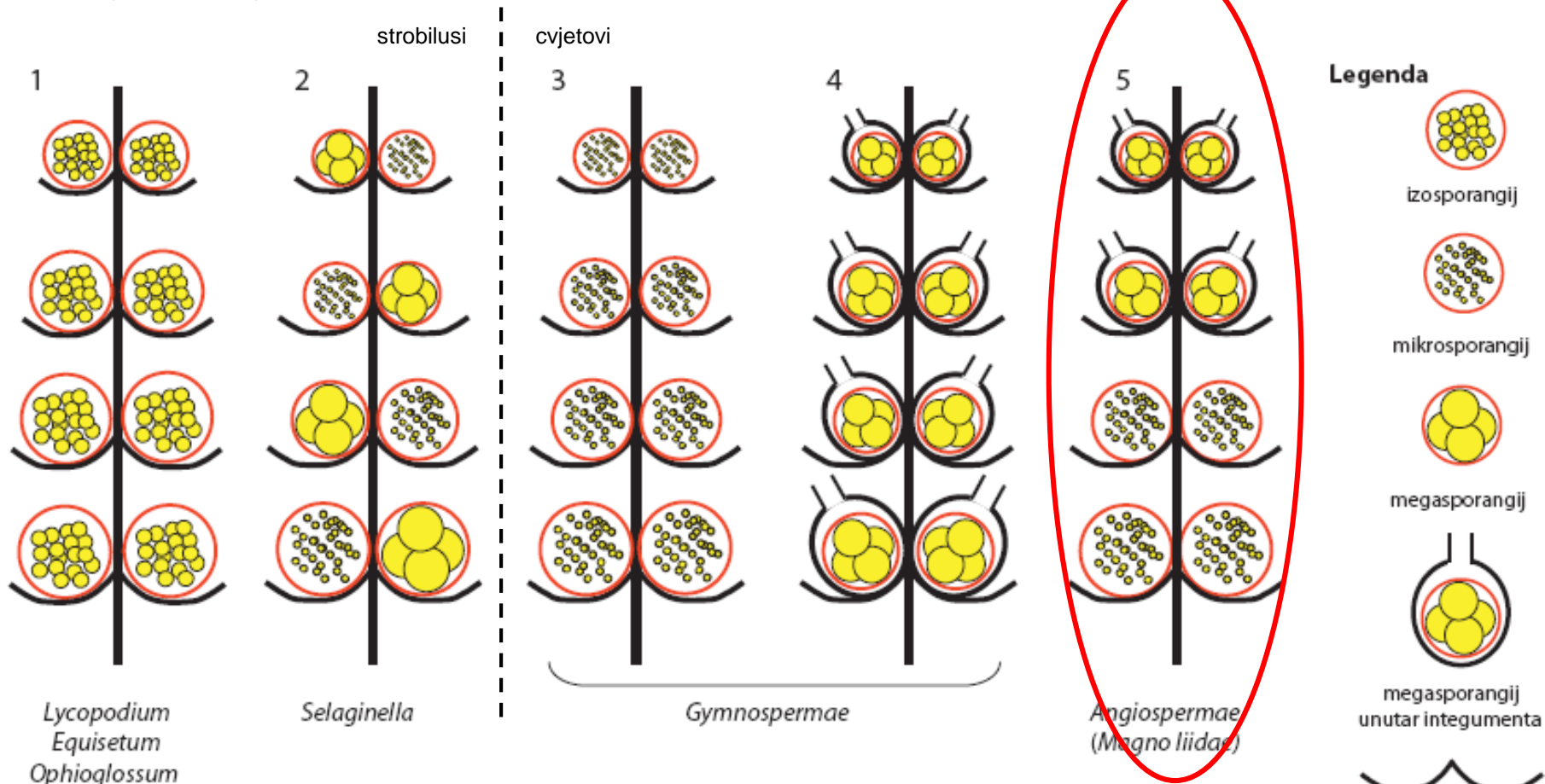
sjemenjače

- ➔ sjemenka kao prilagođena dijaspora
- ➔ plod kao organ diperzije sjemenki
- ➔ divergentni oprašivački mehanizmi
- ➔ adaptivna radijacija
- ➔ evolucijska plastičnost
- ➔ koevolucija sa životinjama
- ➔ i dr. ... (promjene na molekularnom nivou, anatomija, morfologija, fitokemija, ...)

kritosjemenjače

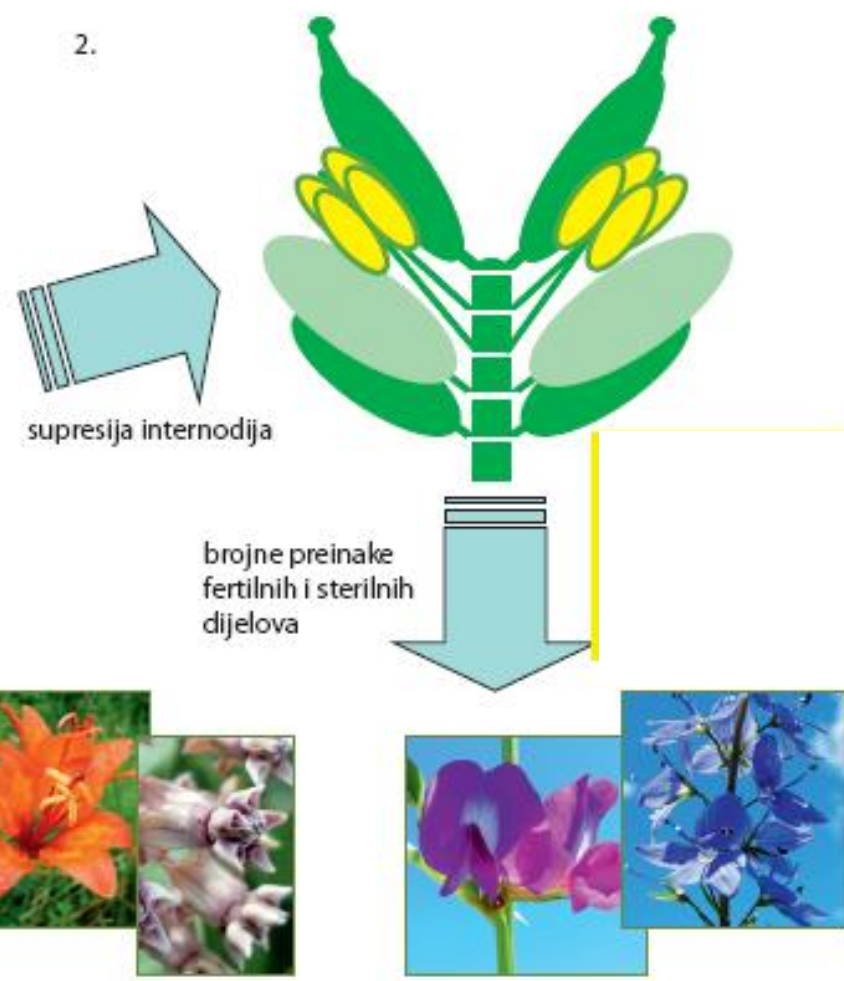
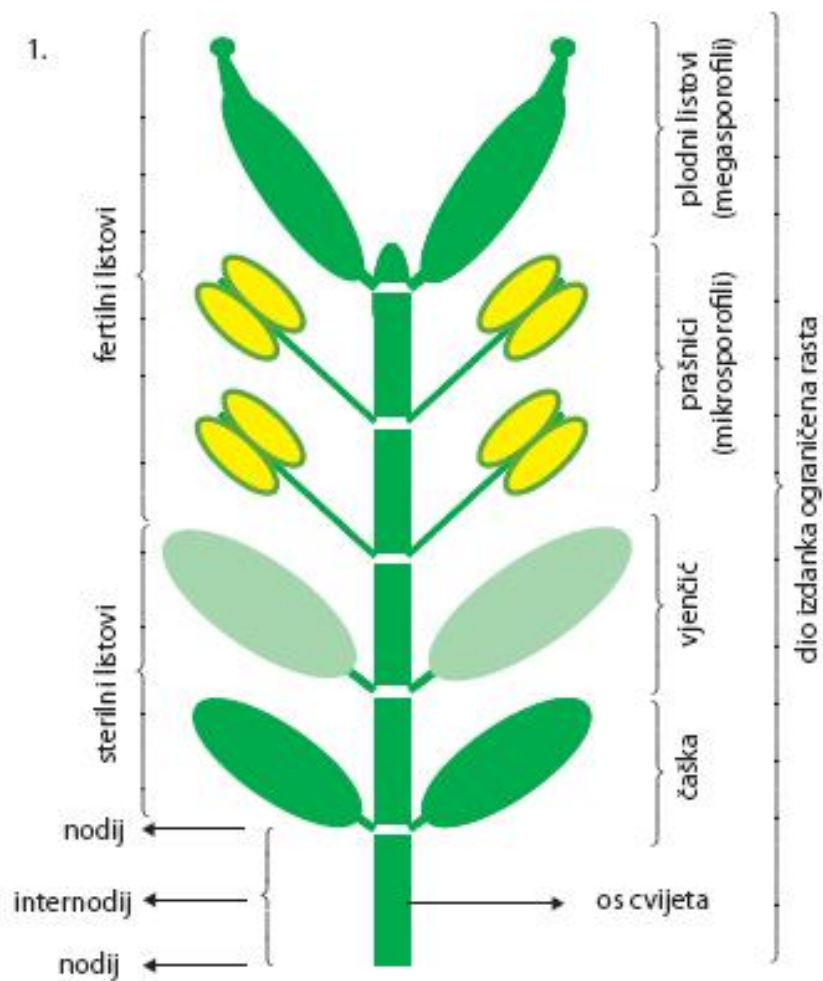
Porijeklo cvijeta

T. Nikolić

Porijeklo cvijeta - kritosjemenjače

Magnoliidae, kritosjemenjače

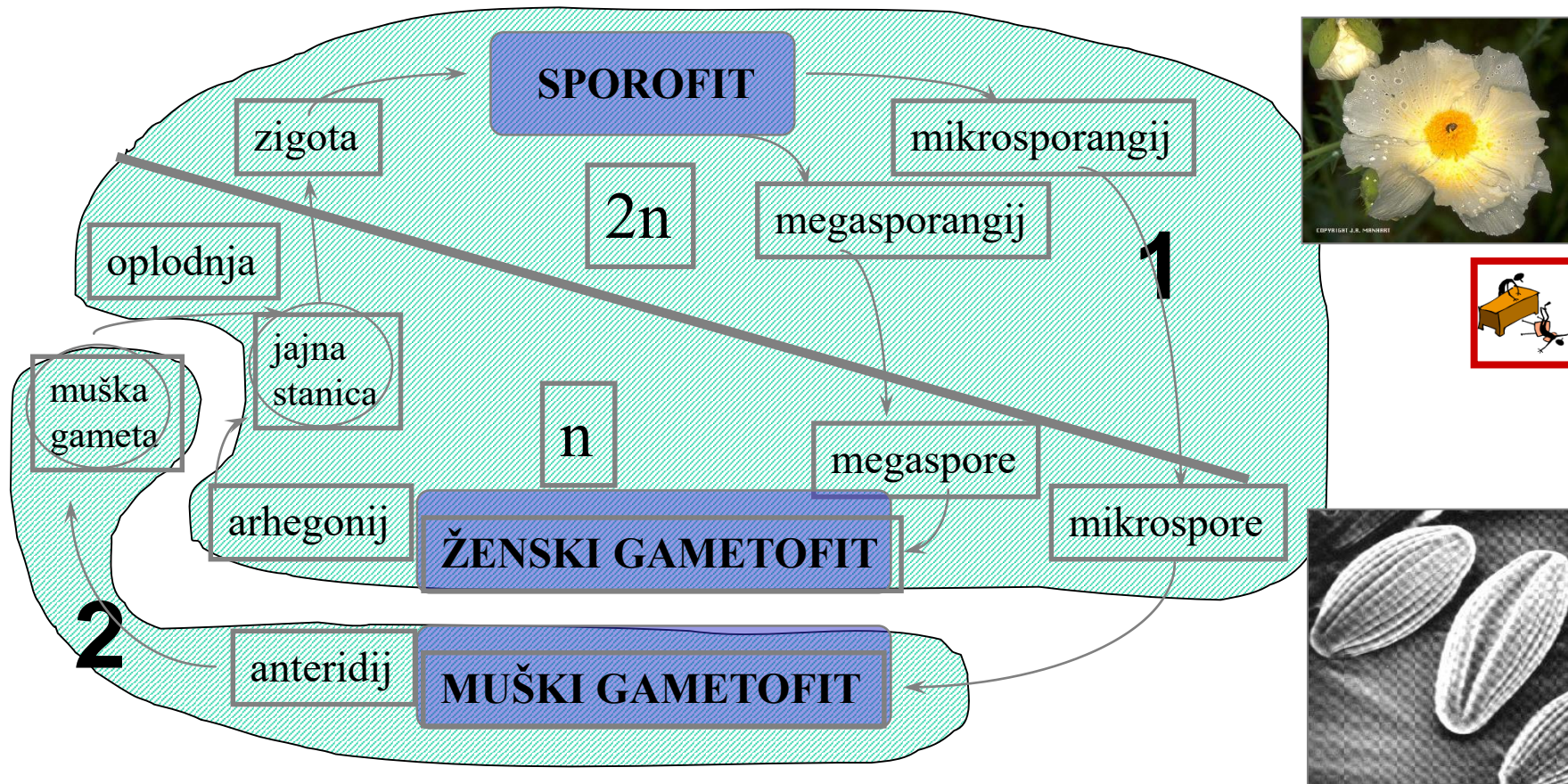
Golema varijabilnost oblika, prilagodbe na različite uvijete, biotske i abiotske:

Spirodela polyrhiza
1996 Kerry Dressler

Magnoliidae, kritosjemenjače

životni ciklus u dva uzajamno odvojena morfološka oblika ($2n$ sporofit i $1n$ muški gametofit) (heteromorfna i heterofazna izmjena generacija, heterosporija)

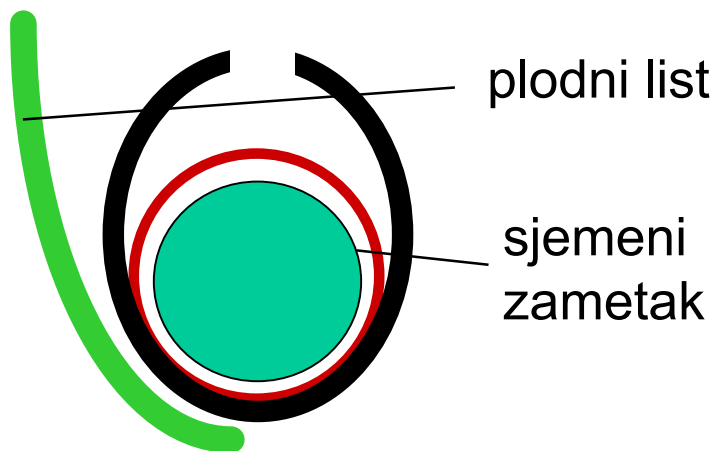

Magnoliidae, kritosjemenjače

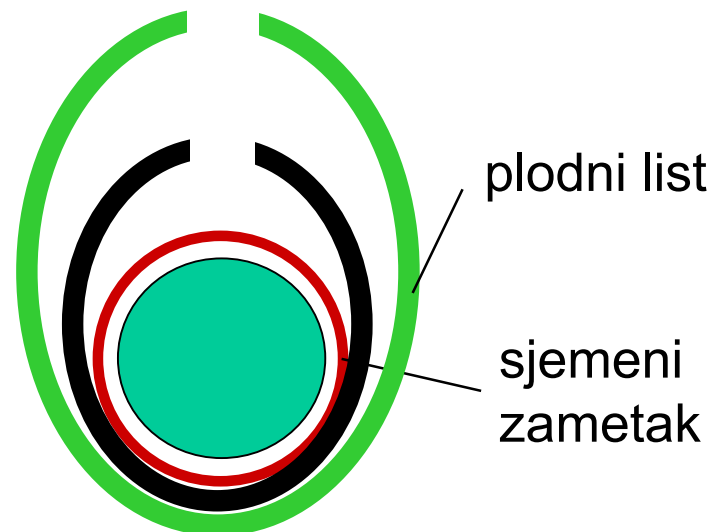
Porijeklo i nastanak cvijeta - makrosporna razvojna linija

Golosjemenjače

U golosjemenjača sjemeni zametci leže na otvorenom plodnom listu, te se izvana vide (otuda "golo")

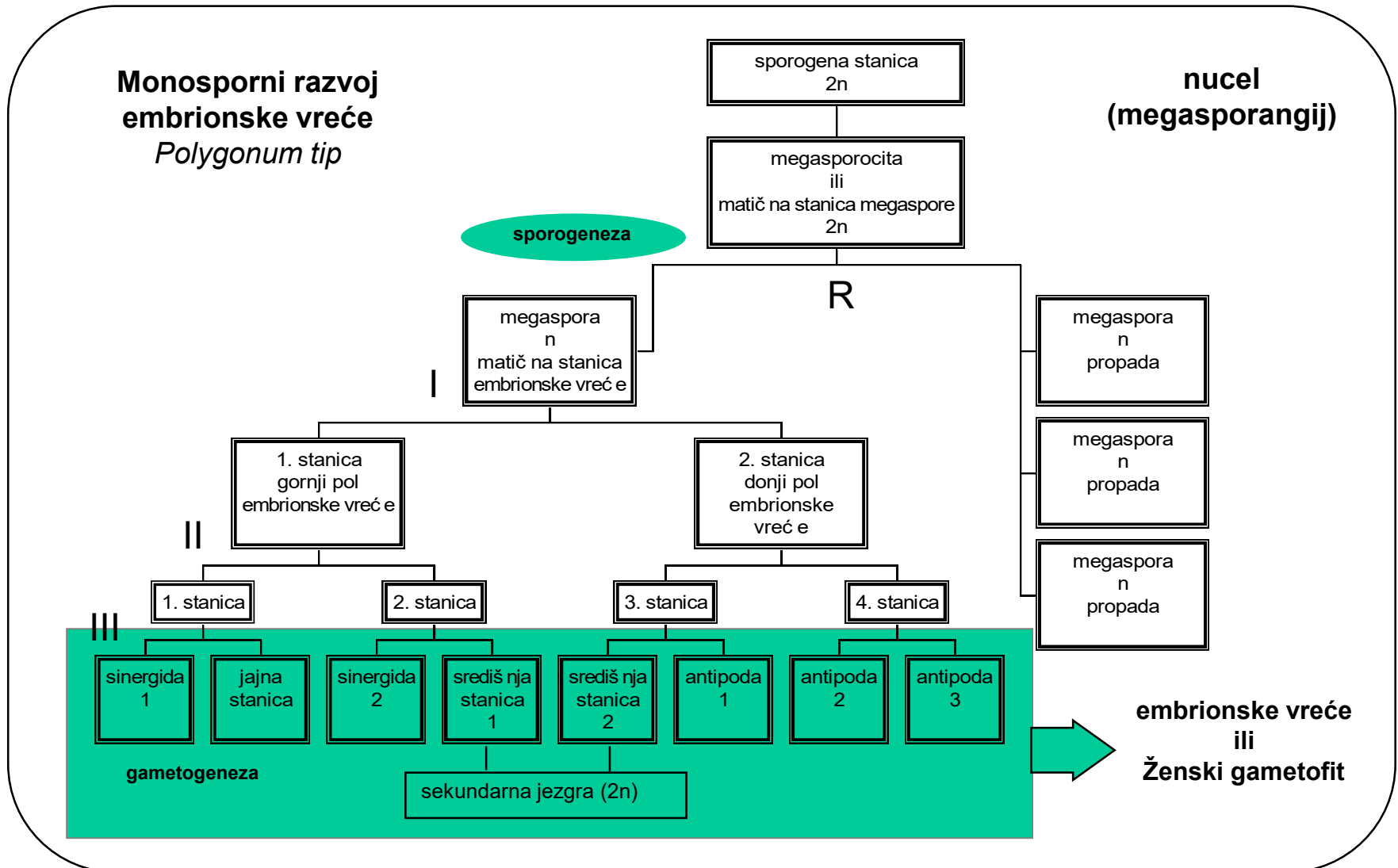
U kritosjemenjača plodni list je zatvoren oko sjemenog zametka, te se on izvana ne vidi (otuda "krito") (**tučak**). Ovakav plodni list sudjeluje u gradnji novog organa - **ploda**, kojega u golosjemenjača nema

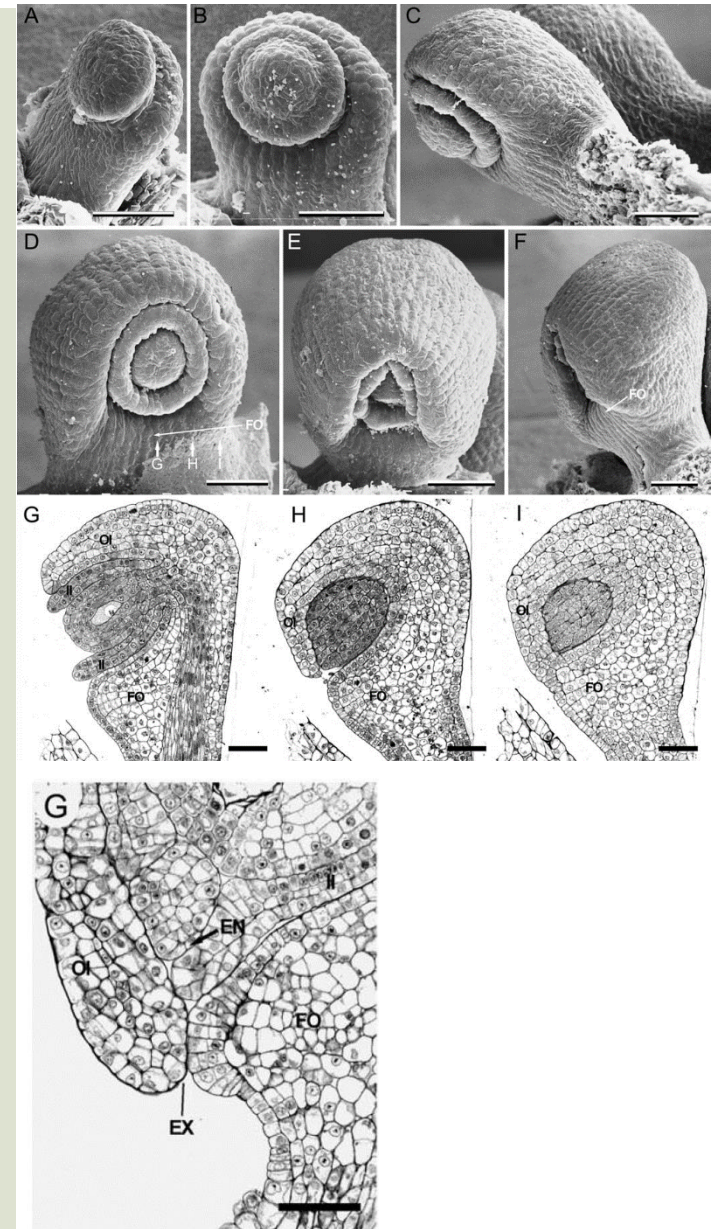
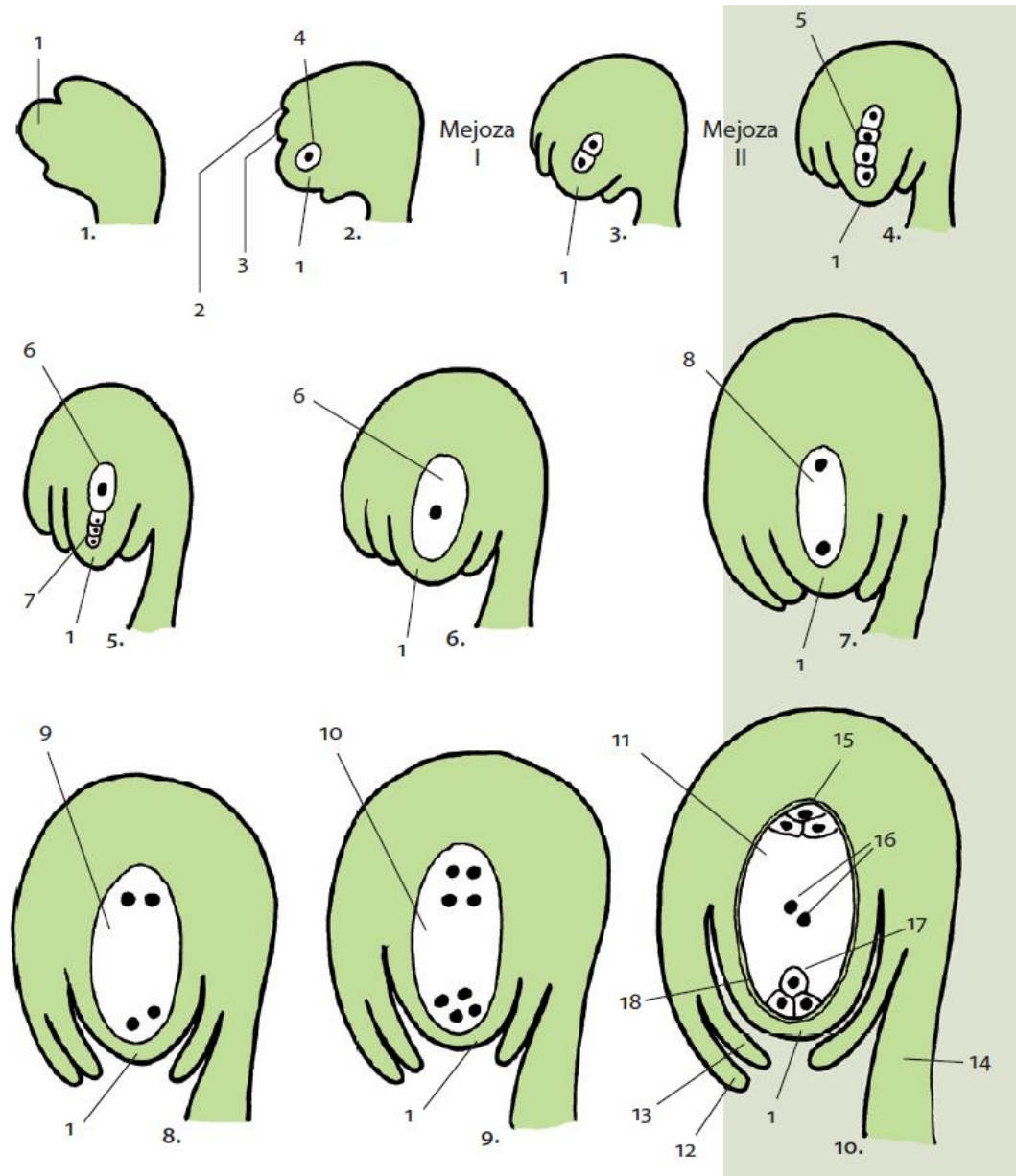

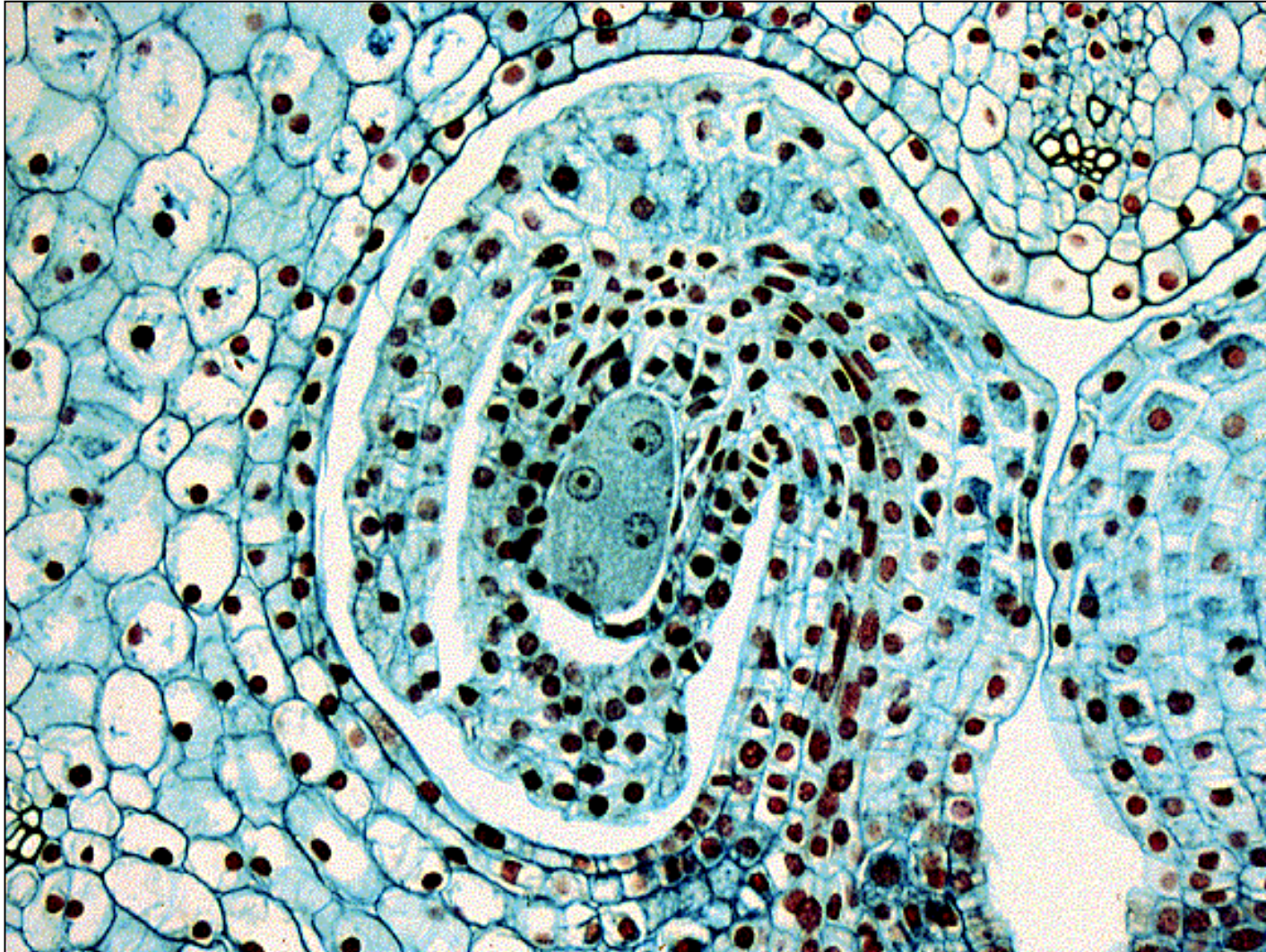
Kritosjemenjače

Magnoliidae, kritosjemenjače

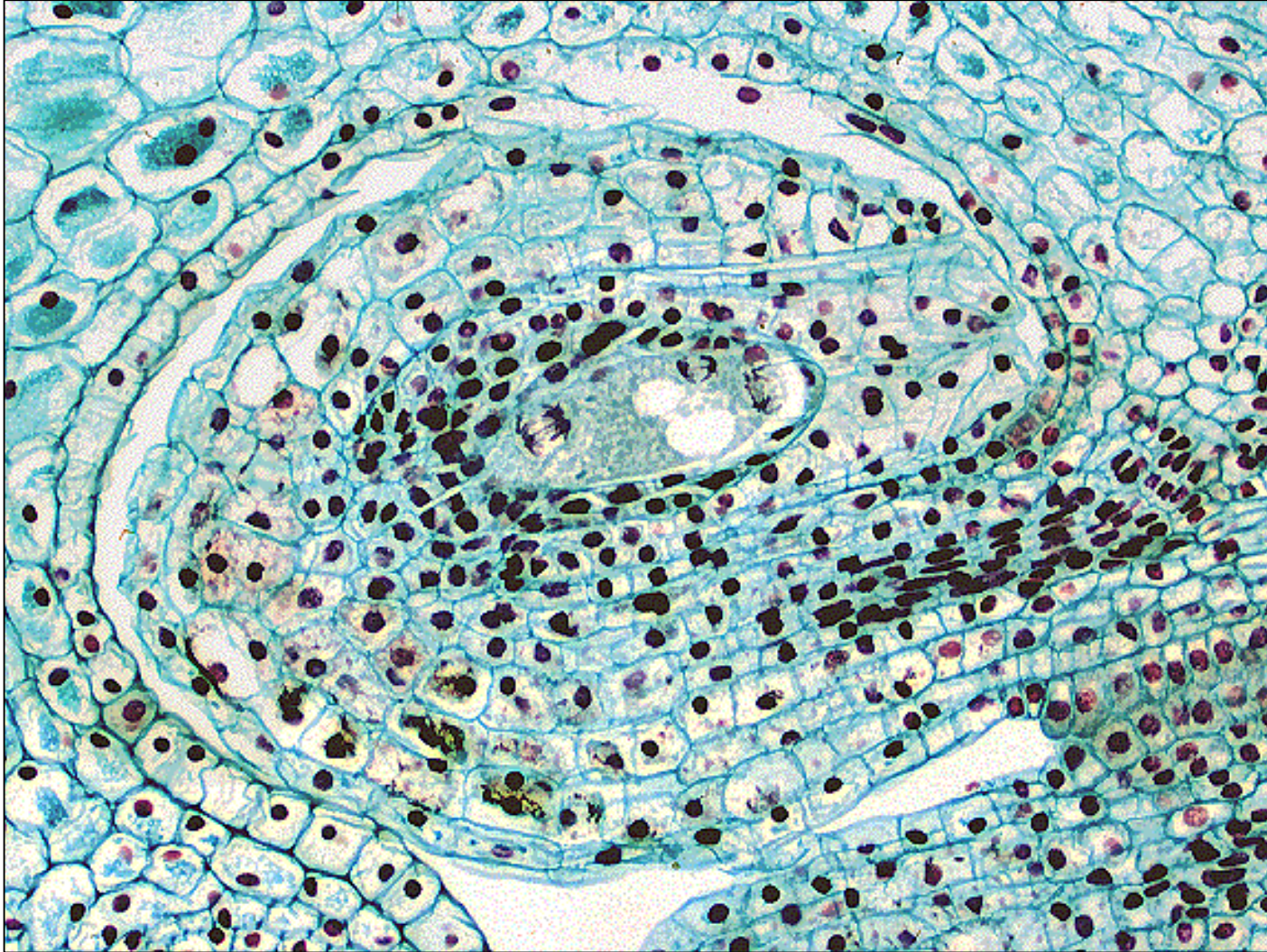
Megasporogeneza i gametogeneza kritosjemenjača

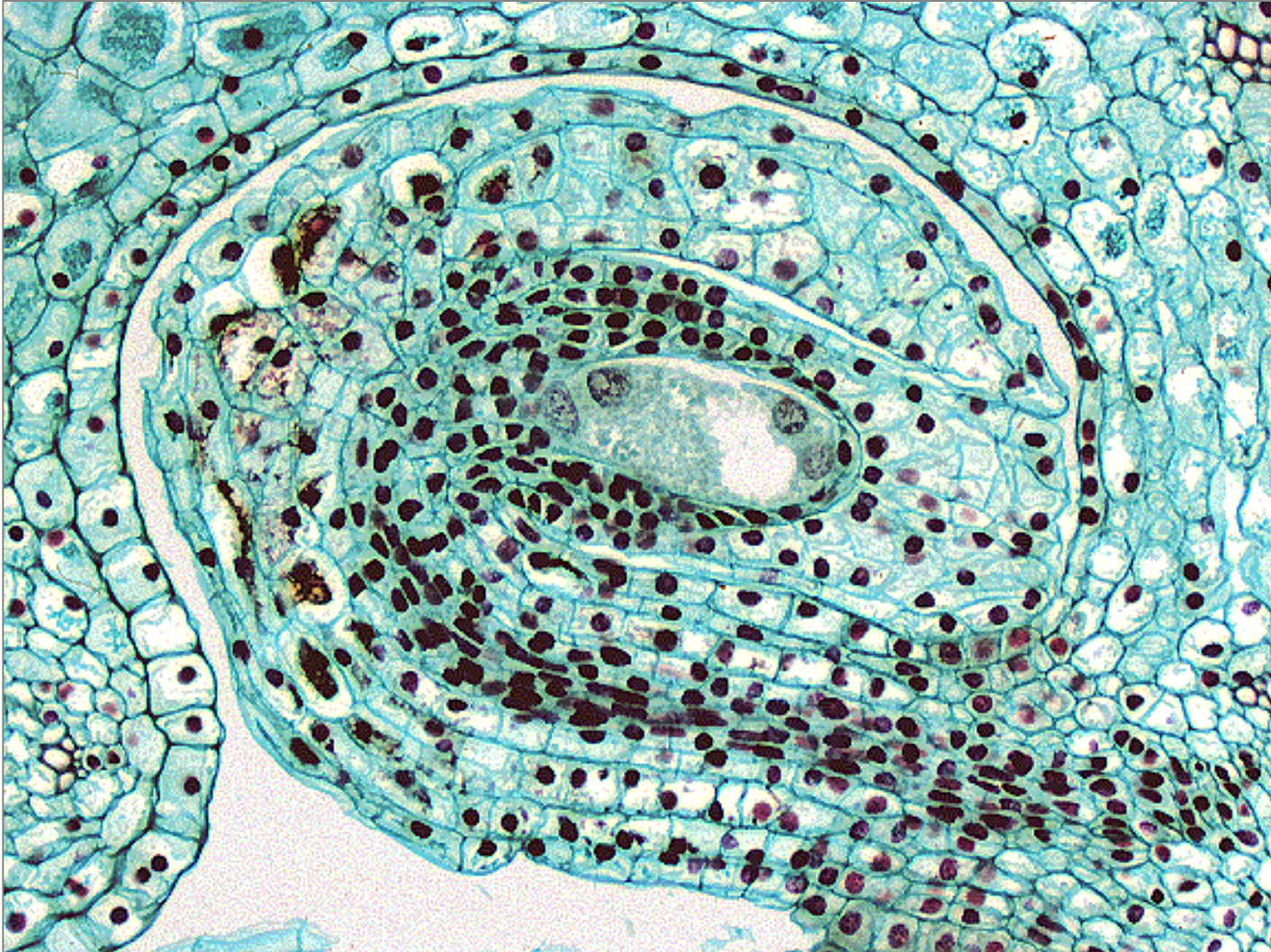

Lilium sp. - četverojezgrena embrionska vreća nakon 2 mitoze megaspore

Lilium sp. - embrionska vreća, posljednja mitotska dioba

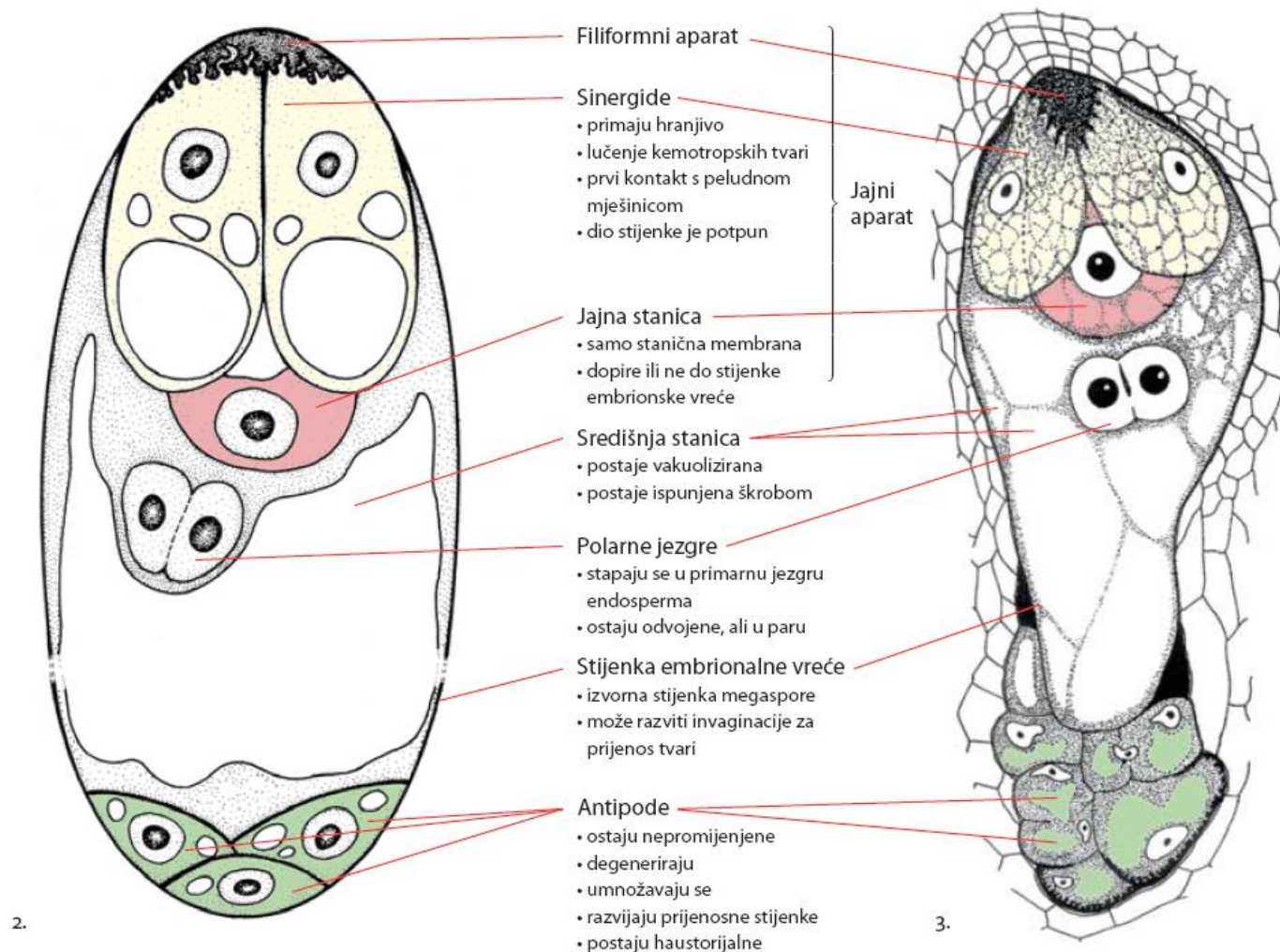

Lilium sp. - zrela embrionska vreća

[Video!](#)

Magnoliidae, kritosjemenjače

Ženski gametofit - embrionska vreća

Magnoliidae, kritosjemenjače

Sjemeni zametci

s obzirom na orijentaciju

A- ortotropni

B- kampilotropni

C- anatropni

D- hemitropni

E- amfitropni

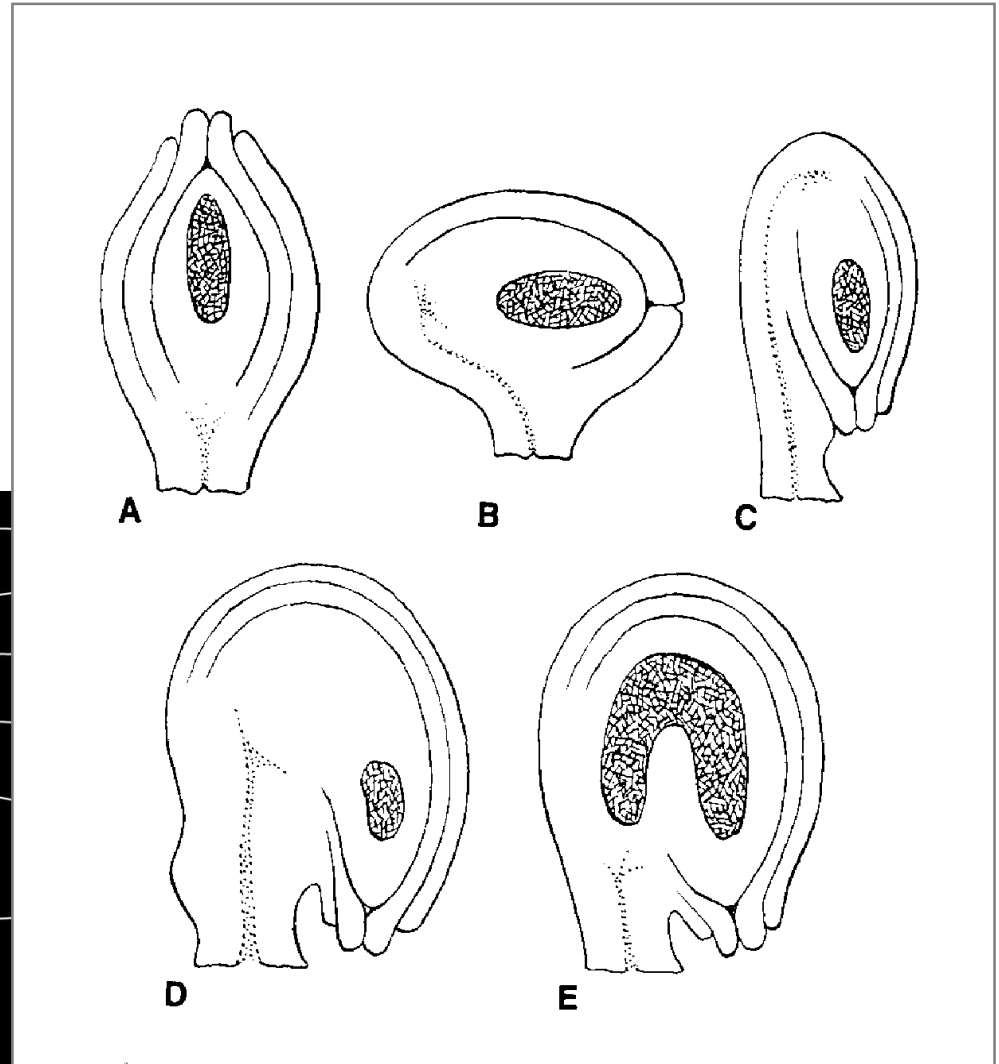
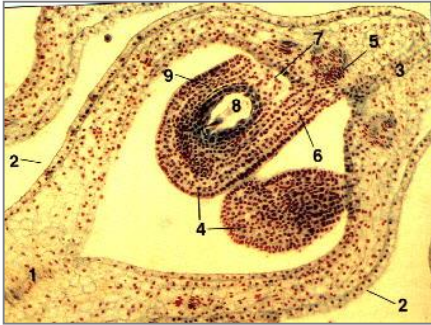

Foto by: Grgurev M.

Magnoliidae, kritosjemenjače

Plodni list (karpelni list, karpel)

- sjemeni zametci zatvoreni su unutar plodnog lista
- unutar jednog plodnog lista 1 do mnogo sjemenih zametaka
- položaj na plodnom listu definiran je placentacijom
- **Uloga:** megasporogeneza, megagametogeneza, embriogeneza, gradnja sjemenke, ploda i dr. (nektariji, primamljivanje oprašivača, ...)
- primitivni i odvedeni plodni listovi
- nastanak tučka, postupna specijalizacija
- osnovni dijelovi:

- 1 - držak (funiculus) (op. sjedeći tučak)
- 2 - plodnica (ovarium)
- 3 - vrat (op. sjedeća njuška)
- 4 - njuška (stigma)

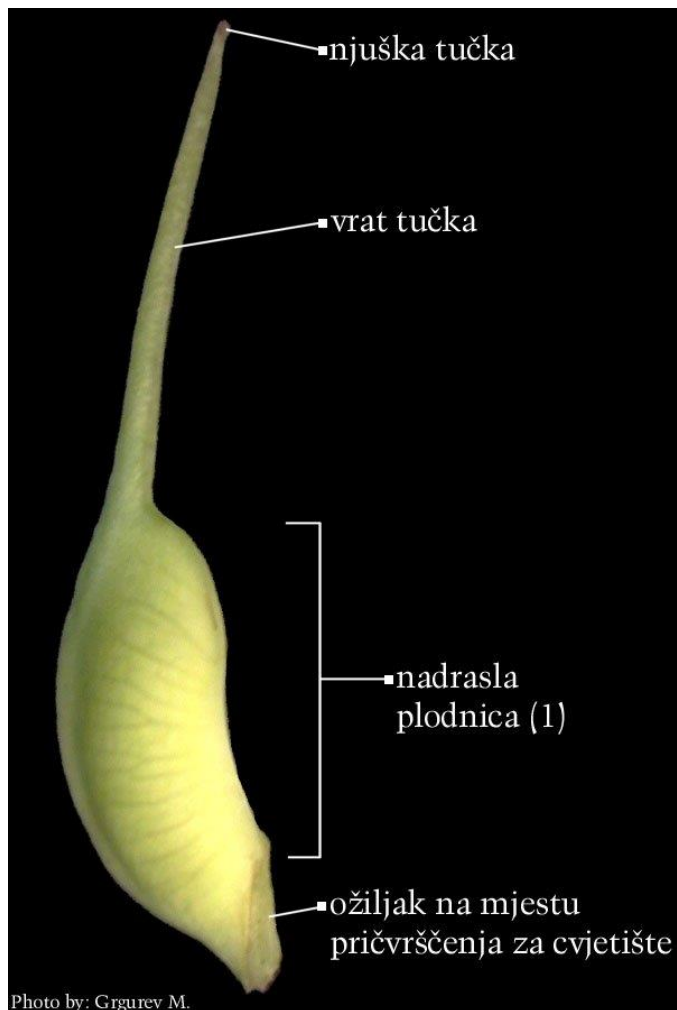
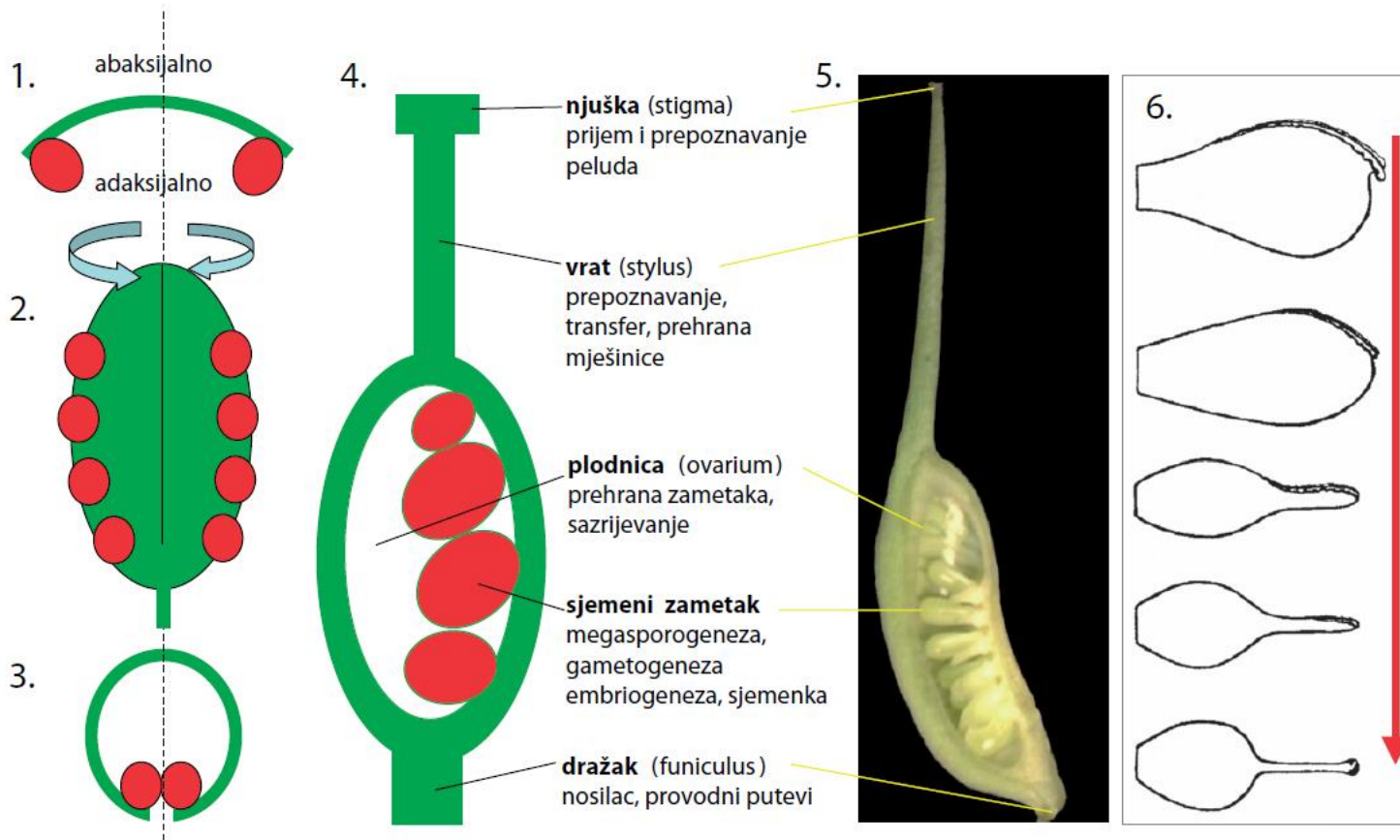

Photo by: Grgurev M.

plodni list (*Helleborus sp.*)

Magnoliidae, kritosjemenjače

Plodni list (karpelni list, karpel)

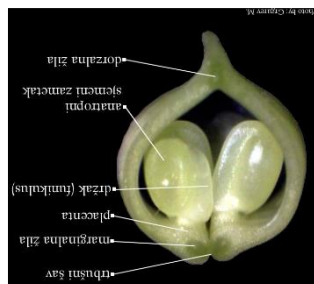

Slika 220.

Prikaz grade plodnog lista kritosjemenjača: 1/ plodni list s adaksijalno i rubno smještenim sjemenim zamecima, 2/ konduplikatno savijanje plodnog lista, 3/ poprečni prerez zatvorenog plodnog lista, 4/ uzdužni presjek tučka s osnovnim dijelovima, 5/ uzdužni presjek tučka (*Helleborus* sp.), 6/ sukcesivna specijalizacija zatvorenog plodnog lista (1 – 4, 6 shematski).

Položaj sjemeni zametka na plodnom listu (placentacija s obzirom na plodni list):

- 1a,b - na rubu (marginalno)
- 2 - na plojci (laminalno)

T. Nikolić

Sistematska botanika-
Angiospermae I

Magnoliidae, kritosjemenjače

Plodni list (karpelni list, karpel)

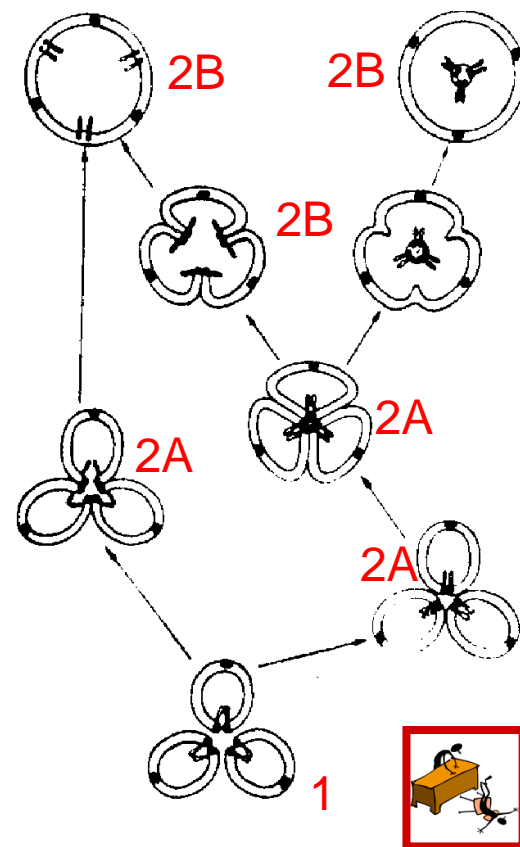
Veći broj plodnih listova može se udružiti u jedinstvenu strukturu (**tučak s.s.**)
Skup svih plodnih listova jednoga cvijeta = **ginecej**

1. apokarpni ((k)horikarpni) ginecej - plodni listovi su nezavisni na cvjetištu, nisu međusobno srasli (tzv. **slobodni** plodni listovi)

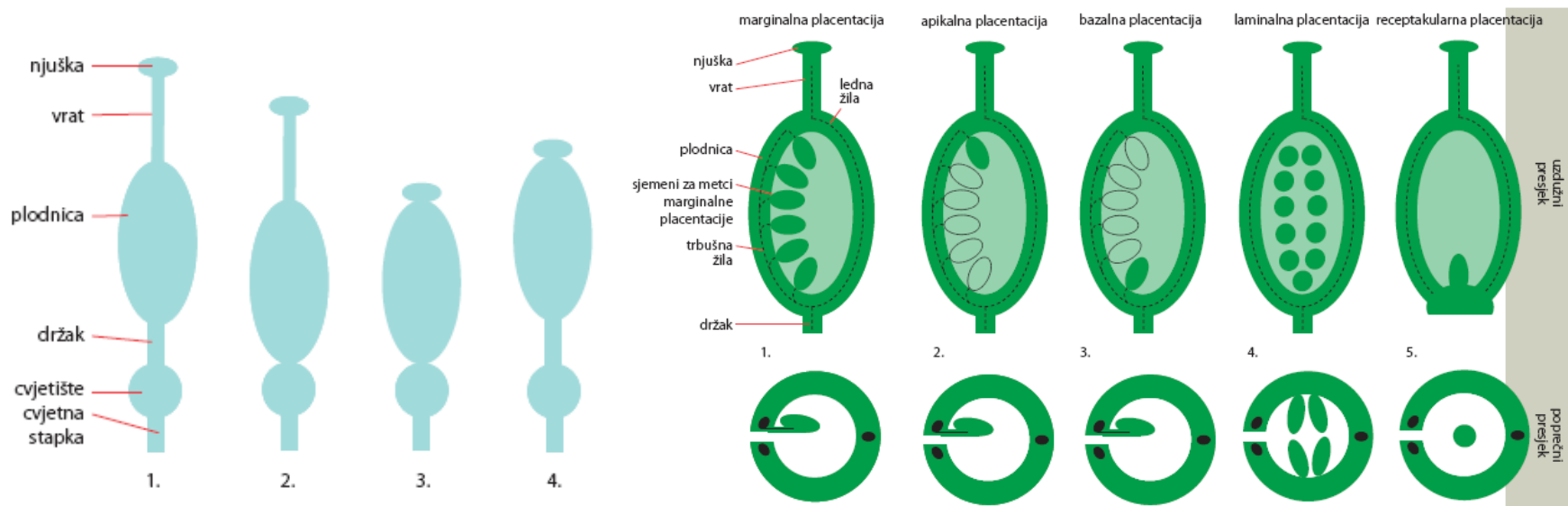
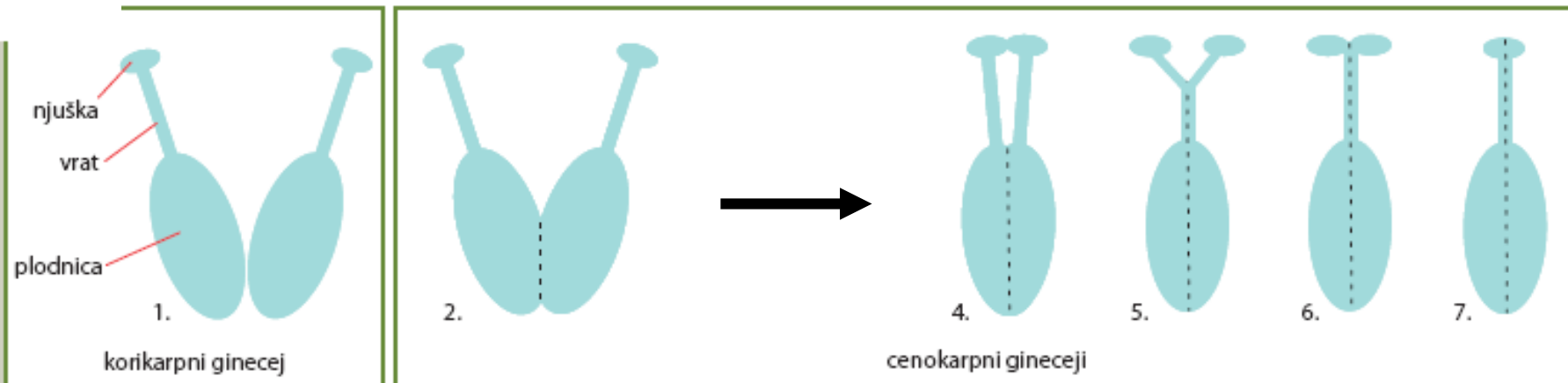
2. cenokarpni (također **sastavljeni** ginecej) ginecej - plodni listovi su međusobno **srasli**, svi skupa grade jedinstvenu strukturu - **tučak s. s.** (*pistilum*).

2A. sinkarpni ginecej (*cenokarpno-sinkarpni*) - plodnica je podijeljena **septama** na **lokule** (*višegradne, multilokularne* plodnice)

2B. parakarpni (*cenokarpno-parakarpni*) plodnica sadrži jednu jedinstvenu šupljinu, bez obzira koliko je plodnih listova izgrađivalo (*jednogradna, unilokunarna* plodnica)

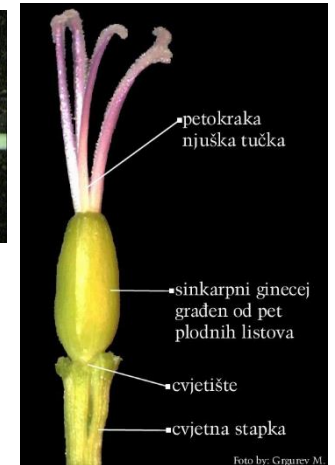
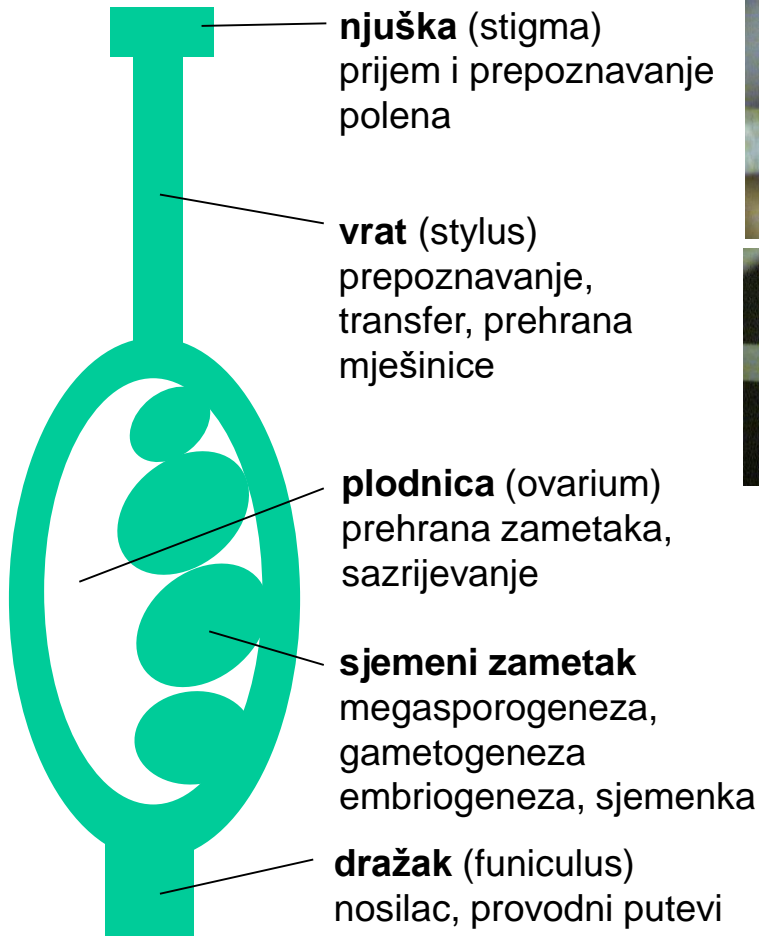
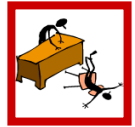

Intenzitet srašćavanja plodnih listova i “varijacije na temu”

Magnoliidae, kritosjemenjače

Građa tučka

Magnoliidae, kritosjemenjače

Građa tučka

apokarpni ginecej, 5 plodnih listova
parijetalno-marginalna placentacija
jednogradna plodnica

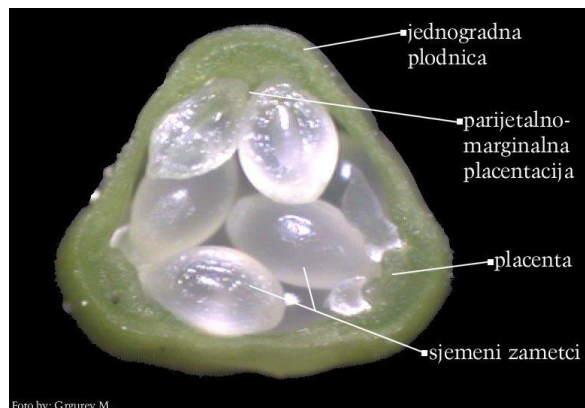
sinkarpni ginecej, 5 plodnih listova,
petogradna plodnica, centralno-marginalna
placentacija

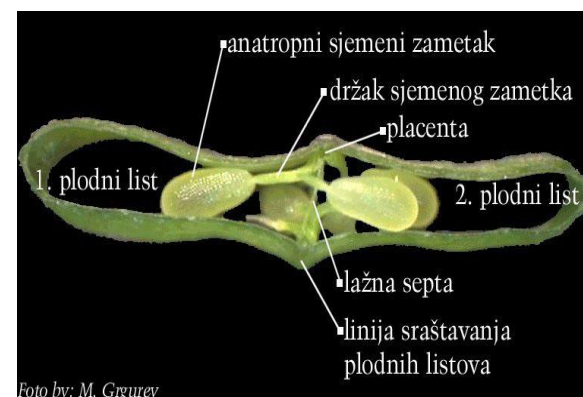
poseban slučaj: aksijalna
placentacija (5 plodnih listova,
jednogradna plodnica)

sinkarpni ginecej, 3 plodna lista,
trogradna plodnica, centralno-
marginalna placentacija

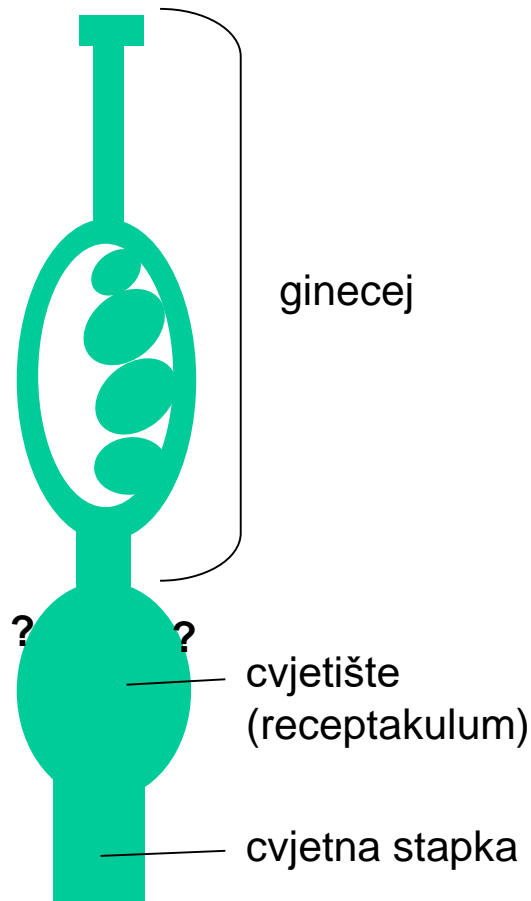
parakarpni ginecej, 3 plodna lista,
jednogradna plodnica, parijetalno-
marginalna placentacija

poseban slučaj: lažna septa (2
plodna lista, parakarpni ginecej,
parijetalno-marginalna placentacija)

Magnoliidae, kritosjemenjače

Cvijet FAZA 1: Položaj gineceja na biljci

Akumuliranje najvažnijih dijelova ciklusa na malom prostoru
trend koji je započeo još kod papratnjača (strobilus)
mikro- i makro-sporogeneza, gametogemeza
oprašivanje, oplodnja, embriogeneza, sjemenka, plod

Definicija: Cvijet (*anthium*) je kratki dio izdanka ili njegovog ogranka, ograničena rasta, koji nosi organe namjenjene spolnoj reprodukciji (mikrosporofile i/ili megasporofile + sterilne dodatke).

